

Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut iäkkäille 2021–2023

Tavoitteet ja hankeopas

Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut iäkkäille 2021–2023

Tavoitteet ja hankeopas

Julkaisujen jakelu

Distribution av publikationer

**Valtioneuvoston
julkaisuarkisto Valto**

Publikations-
arkivet Valto

julkaisut.valtioneuvosto.fi

Julkaisumyynti

Beställningar av publikationer

**Valtioneuvoston
verkkokirjakauppa**

Statsrådets
nätbokhandel

vnjulkaisumyynti.fi

Sosiaali- ja terveysministeriö

© 2021 tekijät ja sosiaali- ja terveysministeriö

ISBN pdf: 978-952-00-7169-1

ISSN pdf: 1797-9854

Kannen kuvat: Tuula Holopainen, Irmeli Huhtala, Kuvatoimisto Rodeo, Shutterstock

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2021

Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut iäkkäille 2021–2023 Tavoitteet ja hankeopas

Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2021:32

Julkaisija Sosiaali- ja terveysministeriö

Tekijä/t Satu Karppanen

Kieli suomi

Sivumäärä 35

Tiivistelmä Marinin hallitusohjelman (2020) yhtenä tavoitteena on ikäystävällisyyden vahvistaminen. Tavoitteeseen pyritään osaltaan parantamalla iäkkäiden palvelujen laatua ja saatavuutta.

Kotona asumista tukevien palvelujen vahvistaminen ja kotihoidon resurssien riittävyyden turvaaminen on yksi keskeinen osa palvelujärjestelmään liittyvää toimenpidekokonaisuutta, jonka osa-alueita ovat muun muassa iäkkäiden palvelujen hyvän johtamisen varmistaminen sekä uusien työtapojen ja teknologisten välineiden käyttöön ottaminen. Myös hallitusohjelmaan sisältyvän poikkihallinnollisen Ikäohjelman yhtenä vaikuttavuustavoitteena vuoteen 2030 mennessä on turvata palvelujärjestelmän sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys. Iäkkäiden palvelujen lainsäädännön uudistamisen valmistelussa oleva toinen vaihe koskee erityisesti kotihoidon laadun ja resurssien vahvistamista.

Sote-ratkaisun syntyminen käynnistää hyvinvointialueiden toiminnan käynnistämiseen tähtäävän toimeenpanotyön. Tässä hankkeessa tuetaan kuntia ja tulevia hyvinvointialueita niiden iäkkäiden kotona asumista tukevien palvelujen kokonaisuuden kehittämisessä. Alueellisesti yhtenäisten toimintakäytänteiden rakentaminen iäkkäiden palveluihin laatusuosituksia noudattaen auttaa tulevia hyvinvointialueita myös niiden valmistautumisessa sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistukseen.

Hankkeen tavoitteena on erityisesti Laatusuosituksessa hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi vuosille 2020–2023 annetut sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää palvelujärjestelmää koskevien suositusten toimeenpanon tukeminen.

Tämän version korvaa uusi, muutettu aineisto osoitteessa
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-6886-8>

Asiasanat kotihoito, palvelut, hyvinvointi, terveys, turvallisuus

ISBN PDF 978-952-00-7169-1

ISSN PDF 1797-9854

Asianumero VN/18404/2021

Julkaisun osoite <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7169-1>

Framtidens tjänster som stöder boende hemma för äldre 2021–2023 Mål och projekthandbok

Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2021:32

Utgivare Social- och hälsovårdsministeriet

Författare Satu Karppanen

Språk finska

Sidantal 35

Referat Ett av målen med Marins regeringsprogram (2020) är att stärka äldrevänligheten. Med detta mål eftersträvas delvis att förbättra kvaliteten och tillgängligheten på tjänsterna för äldre.

Att stärka tjänster för boende i hemmet och säkra tillgången på resurser för hemvård är en central del av åtgärdsplanen för servicesystemet. Dess delområden är bland annat säkerställandet av en bra styrning för äldreomsorgstjänster samt införande av verktyg för nya arbetssätt och teknologiska verktyg. Även ett av effektivitetsmålen i det tväradministrativa åldersprogrammet som ingår i regeringsprogrammet fram till år 2030 är att säkra servicesystemets sociala och ekonomiska hållbarhet. Den andra fasen i reformen av lagstiftningen gällande tjänster för äldre handlar framförallt om att stärka resurserna för och kvaliteten i hemvården.

Uppkomsten av social- och hälsovårdslösningen startar implementeringsarbetet för verksamheten i välfärdsområdena. I det här projektet stöds kommuner och de blivande välfärdsområdena i utvecklingen av servicehelheter som stöder boende hemma för äldre. Att bygga upp enhetlig regional verksamhetspraxis för servicen för äldre enligt kvalitetsrekommendationerna hjälper blivande välfärdsområden även i deras förberedelser för omstruktureringen av social- och hälsovården.

Syftet med projektet är framförallt att stödja genomförandet av rekommendationerna som gäller socialt och ekonomiskt hållbart servicesystem som anges i Kvalitetsrekommendationen för att trygga ett bra äldreboende och förbättra servicen 2020–2023.

Denna version ersätts av nytt, modifierat material på
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-6886-8>

Nyckelord tjänster, hemvård, välbefinnande, hälsa, säkerhet

ISBN PDF 978-952-00-7169-1

ISSN PDF 1797-9854

Ärendenr. VN/18404/2021

URN-adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-7169-1>

Sisältö

1	Taustaa	8
2	lääkäiden kotiin annettavat palvelut toteutetaan sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla	10
2.1	Ikääntyvän väestön hyvinvointi.....	10
2.2	Hankkeessa rahoitettava toiminta	11
2.2.1	Kotona asumista tukevat asiakaslähtöiset palvelut	14
2.2.2	Oikeat palvelut oikeaan aikaan — Asiakas- ja palveluohjaus kuntoon.....	16
2.2.3	Osaavan henkilöstön riittävä määrä ja saatavuuden varmistaminen	16
2.2.4	Palvelujen laadun varmistaminen.....	17
3	Hanke-opas.....	18
3.1	Valtionavustuksen määrä	18
3.2	Valtionavustuksen hakeminen.....	21
3.3	Tuki hankkeille	22
3.4	Valtionavustuksen myöntämisen edellytykset	22
3.4.1	Hakemuksen arviointikriteerit	23
3.5	Valtionavustushankkeen hakija ja hallinnoija	24
3.6	Valtionavustukseen oikeuttavat kustannukset.....	24
3.6.1	Yleiset periaatteet.....	24
3.6.2	Palkkakustannukset.....	25
3.6.3	Muut hankkeen toteuttamiseksi välttämättömät kustannukset	27
3.7	Valtionavustuspäätös ja muutoksenhaku	28
3.8	Hankkeen ohjaus, seuranta, arviointi, viestintä ja valvonta	28
3.8.1	Sopimus hankkeeseen osallistuvien kanssa	28
3.8.2	Hankkeiden seuranta, arviointi ja viestintä	29
3.8.3	Hankkeiden valvonta ja ohjaus.....	29
3.8.4	Hankkeen kirjanpito	30
3.8.5	Hankkeiden tarkastaminen ja asiakirjojen säilyttäminen	30
3.8.6	Hankkeessa tapahtuvat muutokset	31
3.8.7	Hankkeen tekijänoikeudet	31

3.9	Valtionavustuksen maksatus, selvitys valtionavustuksen käytöstä ja lopullisen valtionavustuksen määrittäminen	32
3.9.1	Valtionavustuksen maksatus	32
3.9.2	Selvitys valtionavustuksen käytöstä	32
3.9.3	Lopullisen valtionavustuksen määrittäminen	33
3.10	Hankkeiden työskentely Innokylässä	33

Liitteet	35
-----------------------	-----------

LUKIJALLE

Suomen väestö ikääntyy kiihtyvällä vauhdilla. Marinin hallitus on ohjelmassaan linjannut, että Suomi on entistä ikäystävällisempi maa, joka tunnistaa väestön ikääntymisen tuoman yhteiskunnallisen muutoksen ja varautuu siihen. Tavoitteena on, että terveiden elinvuosien määrä lisääntyy, toimintakyky paranee ja palvelut toimivat oikea-aikaisesti ja tehokkaasti.

Kotiin annettavien palvelujen vahvistaminen ja kotihoidon resurssien riittävyyden turvaaminen on yksi keskeinen osa iäkkäiden palvelujärjestelmään liittyvää toimenpidekokonaisuutta. Myös hallitusohjelmaan sisältyvän poikkihallinnollisen Ikäohjelman yhtenä vaikuttavuustavoitteena vuoteen 2030 mennessä on turvata palvelujärjestelmän sosiaalinen ja taloudellinen kestävyys. Iäkkäiden palvelujen lainsäädännön uudistamisen valmistelussa oleva toinen vaihe koskee erityisesti kotihoidon laadun ja resurssien vahvistamista.

Sote-ratkaisun syntyminen on käynnistänyt hyvinvointialueiden kansallisen ja alueellisen toimeenpanon. Tässä hankkeessa tuetaan kuntia ja tulevia hyvinvointialueita niiden iäkkäiden kotona asumista tukevien palvelujen kokonaisuuden kehittämisessä. Alueellisesti yhtenäisten toimintakäytänteiden rakentaminen iäkkäiden palveluihin laatusuosituksia noudattaen auttaa tulevia hyvinvointialueita myös niiden valmistautumisessa sosiaali- ja terveydenhuollon uusiin rakenteisiin ja toimintamalleihin.

Laatusuosituksen hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi vuosille 2020-2023 tavoitteena on mahdollistaa hyvä ikääntyminen sekä laadukkaat ja vaikuttavat palvelut niitä tarvitseville iäkkäille henkilöille. Laatusuositus tukee ikääntyneen väestön toimintakyvyn vahvistamista sekä vanhuspalvelulain toimeenpanoa ja siihen tehtyjä uudistuksia sekä hallitusohjelman linjauksia. Nyt käynnistettävällä hankkeella tuetaan laatusuosituksen sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävästä palvelujärjestelmästä koskevien tavoitteiden toimeenpanoa.

1 Taustaa

Väestön ikärakenteen muutos on seuraavien vuosikymmenten aikana niin merkittävä, että se vaikuttaa koko yhteiskuntaan ja kaikkiin toimijoihin. Siitä aiheutuu hyvinvointiyhteiskunnalle sellaisia haasteita, jotka edellyttävät määrätietoista varautumista ja mukautumista nykyistä iäkkäämmän väestön tarpeisiin.

Palvelujärjestelmä näkökulmasta haaste muodostuu siitä, että eliniän pidentyessä ja terveiden elinvuosien lisääntyessä elämän loppuvaiheen avun tarpeen aika ei juuri ole lyhentynyt. Nykyisen väestöennusteen mukaan joka toisessa maakunnassa on jo ennen vuotta 2030 enemmän 75 vuotta täyttäneitä kuin alle 25-vuotiaita. Pohjoismaisessa vertailussa Suomen ikääntyvillä näyttäisi olevan lyhyin terveiden elinvuosien elinajanodote ja esteet tarvittavien palvelujen saamiselle korkeimmat.

Väestön ikääntyminen on keskeinen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamiseen johtanut tekijä. Kuluvalle hallituskaudella sote-uudistus muodostuu sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen sisällöllisestä uudistamisesta että rakenteellisesta uudistuksesta. Sote-uudistuksessa koko julkista sosiaali- ja terveydenhuoltoa kehitetään vastaamaan yhteiskunnan muutoksiin. Uudistuksessa siirretään sosiaali- ja terveydenhuollon painopistettä peruspalveluihin ja varhaiseen ongelmien ehkäisyyn. Tavoitteena on myös nopeuttaa hoitoon pääsyä.

Iäkkäiden henkilöiden palveluja koskevana linjauksena on jo pitkään ollut ajatus siitä, että heillä on oikeus asua omassa kodissaan silloinkin, kun toimintakyvyssä on vajauksia. Toisaalta iäkkäillä asiakkaila tulee olla mahdollisuus päästä ympärivuorokautisen hoidon piiriin silloin kun hänen palvelujaan ei kotiin annettavilla palveluilla voida turvallisesti järjestää. Ajatus on, että kenenkään ei tulisi joutua muuttamaan kodistaan silloin, kun siellä eläminen olisi mahdollista sinne saatavien palvelujen turvin. Kotihoidon laadussa ja saatavuudessa on monista syistä johtuvia ongelmia, joihin osaltaan tällä hankkeella on tarkoitus vastata.

Tulevaisuuden kotona asumista tukevien palvelujen hanke tähtää iäkkäiden palvelujen toimintatapojen uudistamiseen ja asiakaslähtöisiin palvelukokonaisuuksiin. Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) linjaa ja tukee palvelujen sisällöllistä ja toiminnallista uudistamista Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut -hankkeella ja siihen liittyvillä valtionavustuksilla. Hankkeen tarkoituksena on tukea kuntia ja tulevia hyvinvointialueita valmistelemaan ja ottamaan käyttöön iäkkäiden laatusuosituksen (liite 1.) sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävää iäkkäiden palvelujen kokonaisuutta koskevat suositukset.

Valtionavustukset suunnataan kunkin tulevan hyvinvointialueen kuntien ja kuntayhtymien yhteiseen iäkkäiden kotona asumista tukevan kehittämisen hankekokonaisuuteen. Haku avautuu elokuussa 2021. Hyvinvointialueiden hankekokonaisuuksiin on valtion talousarviossa varattu rahaa vuodelle 2021 ja 2022 yhteensä noin 30 miljoonaa euroa. Tämä raha jaetaan hyvinvointialueille tämän ohjelman linjausten mukaiseen toimintaan ja valtionavustus laissa ja -asetuksessa (13/2020) määritellyin kriteerein. Valtionavustusta haetaan Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut iäkkäille -hankkeen mukaiseen kehittämistyöhön ajalle 1.1.2022-31.12.2023.

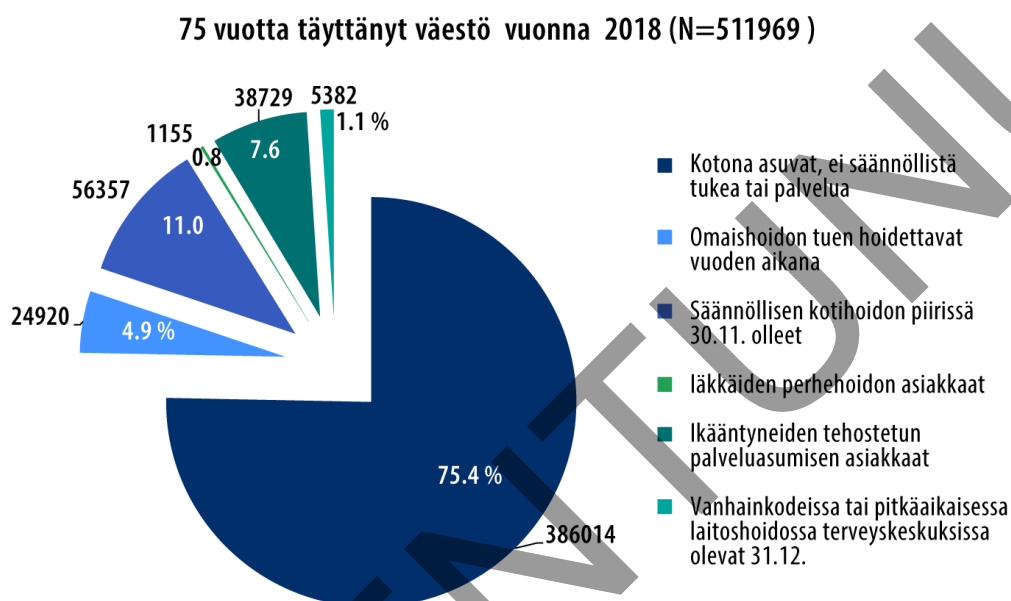
2 Iäkkäiden kotiin annettavat palvelut toteutetaan sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla

2.1 Ikääntyvän väestön hyvinvointi

Vuonna 2019 Suomessa oli 1,2 miljoonaa 65 vuotta täyttäneitä tai vanhempaa kansalaista. Jo joka sadas suomalainen on 90 -vuotias tai vanhempi. Ikääntyminen koskettaa laajasti myös hyvinvointia ja toimintakykyä. Erityisesti ikääntymisen myötä lisääntyvät muistisairaudet lisäävät palvelutarvetta. Haasteet, joita pitäisi ennaltaehkäistä, ovat mm. liikunnan vähäisyys, ikääntyneiden ravitsemusongelmat kuten yli- ja alipaino ja vajaaravitsemus, päihteiden käyttö, mielenterveyden ongelmat ja yksinäisyys. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä ovat yhdessä toteuttamassa niin kunnat, muut sosiaali- ja terveydenhuollon järjestäjät kuin järjestötkin.

Säännöllisten tukien ja palvelujen tarve alkaa kasvaa enemmän vasta 75 vuoden jälkeen, jolloin vain yksi neljästä on säännöllisten tukien tai palvelujen piirissä ja heistäkin laitoshoidossa vain yksi sadasta ja tehostetussa palveluasumisessa noin 7,5 prosenttia (Kuvio 1).

Kuvio 1. Niiden 75 vuotta täyttäneiden tai vanhempien osuus, jotka eivät käytä säännöllisiä palveluja sekä palveluiden ja tukien piirissä olevat jaoteltuna palveluittain. (Osa palvelujen käyttäjistä saattaa olla useammassa palvelussa yhtä aikaa). Lähde: THL

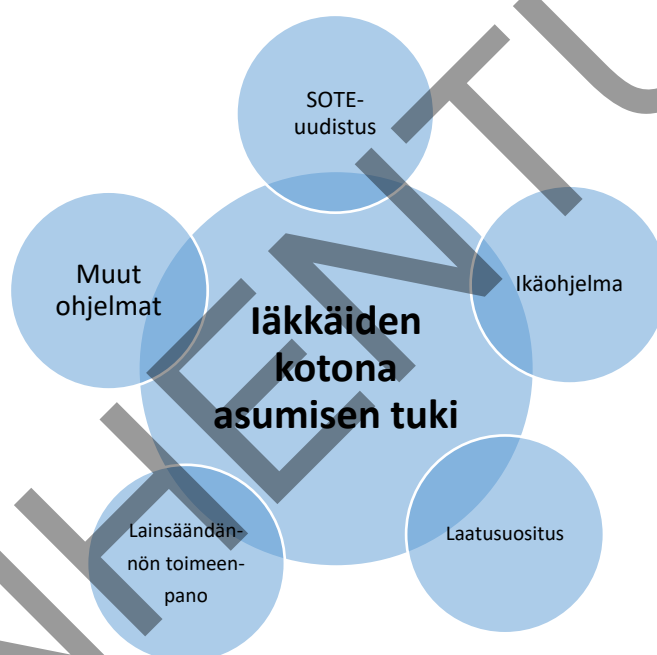
2.2 Hankkeessa rahoitettava toiminta

Suomalainen vanhuspolitiikka on korostanut iäkkäiden henkilöiden oikeutta asua omassa kodissaan myös sairaana ja toimintakykyrajoitteisena niin kauan kuin se on turvallista ja vastaa hänen tarpeitaan. Kotona elämistä vahvistamaan tarvitaan vaikuttavaa ennaltaehkäisevää ja toimintakykyä ylläpitävää toimintaa, kuntoutusta ja itsestä suoriutumista tukevia toimintamalleja. Erityisen merkittävässä roolissa ovat sekä iäkkäät että työikäiset omaishoitajat, joiden tukeminen on ensiarvoisen tärkeää.

Kotihoito on yksi osa kotiin annettavia palveluja, joiden määrää ja monipuolisuutta on edelleen lisättävä ja kehitettävä, pitäen mielessä myös digitalisaation ja hyvinvointiteknologian kehittyminen ja vapaaehtoistyön lisääminen. Kotona asumisen tukemiseksi on myös tarpeen lisätä erilaisia asumisen vaihtoehtoja.

Nyt käynnistettävä hanke on osa kokonaisuutta, jonka muodostavat koko sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteita ja sisältöjä uudistava sote-uudistus (erityisesti Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelma), läkkäiden palveluja koskevan lainsäädännön uudistaminen ja sen toimeenpano, hallitusohjelman mukainen poikkihallinnollinen Ikäohjelma, Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi sekä muut käynnissä olevat ohjelmat, kuten kuntoutuksen uudistamisen toimintasuunnitelman toimeenpano, Kansallisen mielenterveysstrategian ja itsemurhien ehkäisyohjelman toimeenpano sekä Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen 2030: toimintasuunnitelman toimeenpano.

Kuvio 2. Iäkkäiden palvelujen kehittämiseen linkittyvät kehittämistoimet

Tulevaisuuden sote-keskusohjelmaan on kirjattu, että hallitusohjelmaan sisältyvät kotihoidon resurssien riittävyyteen liittyvät kehittämistoimet toteutetaan erillisenä hankkeena, joka on osa muuta iäkkäiden palvelujen kehittämisen kokonaisuutta ja jolla on yhteys perustason palvelujen kehittämiseen. Tässä hankeessa kotihoidon kehittäminen nähdään laajasti kaikkien niiden toimien kokonaisuutena, joilla iäkkään ihmisen turvallista kotona asumista voidaan tukea. Hankkeen valmistelussa ja toteutuksessa on huolehdittava toiminnan yhteensovittamisesta sekä Tulevaisuuden sote-keskusohjelman että muiden hankekokonaisuuksien kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut iäkkäille -hankkeen strategisesta johtamisesta. Kansallisella ohjauksella halutaan varmistaa, että iäkkäiden palveluissa on käytössä kansallisesti yhtenäisiä ja asukkaiden tarpeisiin vastaavia toimintamalleja.

Hyvinvointialue valmistelee hankekokonaisuuden, jossa luodaan alueelle iäkkäiden kotona asumista tukevien palvelujen yhtenäinen toimintamalli. Alueellisen toimintamallin rakentamisessa hyödynnetään iäkkäiden laatusuosituksessa suositeltuja käytänteitä. Näitä sovelletaan hyvinvointialueen hankekokonaisuudessa ja otetaan käyttöön vastaamaan kunkin alueen asukkaiden tarpeisiin. Hankkeella on neljä tavoitetta, joilla rakennetaan laaja-alaista palvelujen kokonaisuutta iäkkään ihmisen elämäntilanteiden ja tarpeiden ympärille.

Hankkeen tavoitteet:

1. Kotona asumista tukevat palvelut ovat asiakaslähtöisiä
2. Asiakas saa oikeat palvelut oikeaan aikaan
3. Riittävä ja osaava henkilöstö turvaa kotiin annettavien palvelujen laadun
4. Palvelujen laatu varmistetaan järjestelmällisellä seurannalla

Hankkeen neljän tavoitteen alle koottuja tarkennettuja laatusuosituksen mukaisia toimenpiteitä ja laatusuosituksen koottuja hyviä käytänteitä käytetään hyvinvointialueen kehittämistyön sisällöllisessä toteuttamisessa. Kaikilla hyvinvointialueilla ei ole tarpeen toteuttaa kaikkia tavoitteita ja toimenpiteitä, vaan kukin hyvinvointialue voi painottaa neljää tavoitetta ja laatusuosituksen toimenpiteitä tilanteensa ja tunnistettujen asiakastarpeiden mukaan täydentäen muissa hankekokonaisuuksissa tehtävää työtä. Kokonaisuuteen voidaan sisällyttää myös muiden laatusuosituksen teemojen (kuten läkkäät ovat toimintakykyisiä pidempään, Vapaaehtoistyöllä on vakiintunut asema yhteiskunnassa ja digitalisaatio ja uudet teknologiat ovat lisänneet hyvinvointia) alla olevia suosituksia ja niihin liittyviä hyviä käytäntöjä sekä muita näyttöön perustuvia tai hyviksi havaittuja toimintakäytäntöjä.

Hakemuksessa tulee kuvata, millaista kehittämistyötä alueella on aiemmin tehty ja miten tämä hanke ja siihen valitut tavoitteet täydentävät alueen iäkkäiden palvelujen kokonaisuutta ja tähänastista kehittämistyötä. Hakemuksesta tulee myös ilmetä, miten alueella on tarkoitus hyödyntää olemassa olevia toimivia toimintamalleja ja hyviä käytäntöjä.

2.2.1 Kotona asumista tukevat asiakaslähtöiset palvelut

lääkkään henkilön hoidon ja palvelujen tulee vastata hänen tarpeitaan ja niissä tulee huomioida yksilöllisyys, jatkuvuus, turvallisuus, luottamus, kohtaaminen ja henkilöstön ammattitaito. Hoidon, kuntoutuksen, tuen ja palveluiden tulee toteutua hoito- ja palvelupäätöksen mukaisena ja toteutumista on seurattava. Lääkkään henkilön on oltava aidosti osallinen palvelujen suunnittelussa ja toteutuksessa sekä omaiset, läheiset ja omaishoitajat on huomioitava.

Luodaan toimintamalli, jossa iäkkäiden asiakkaiden kuntoutustarve arvioidaan systemaattisesti siirtymävaiheissa sekä palvelutarpeen arvioinnin yhteydessä ennen päätöstä säännöllisen palveluiden aloittamisesta (kuntouttavat arviointijaksot tai vastaavat) ja kuntoutus toteutetaan ensisijaisesti asiakkaan kotona hyödyntäen etäkuntoutuksen mahdollisuutta ja kuntoutusalan ammattilaisten asiantuntijuutta. Kuntoutuksessa huomioidaan myös liikkuminen, ravitsemus, uni ja sosiaalinen ympäristö sekä muistia tukeva kognitiivinen kuntoutus. Arvioidaan myös tehostetun kotikuntoutuksen tarvetta, joka on tavoitteellista ennalta sovitun mittainen jakso kotona toteutettavaa kuntoutusta, joka sisältää intensiivisiä fysio- ja toimintaterapeuttisia kuntoutusjaksoja sekä ohjausta ja neuvontakäyntejä, esimerkiksi pitkien jaksojen kesto on 6–8 viikkoa, keskimäärin 3 x viikossa, keskimäärin 1 h /kerta.

Luodaan käytännöt, jolla palvelun toteutuksen aikana yhteyttä pidetään asiakkaiden ja omaisten kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla esimerkiksi etäyhteyksillä asiakkaiden, perheiden ja henkilöstön kanssa, jotta voidaan jakaa tietoa ja luoda yhteinen näkemys asiakkaan hoidon toteuttamisesta. Erityisesti omaishoitajien tiedon ja tuen tarpeisiin vastataan.

Kotihoidon toimintamallissa varmistetaan iäkkäille asiakkaille turvallinen kotona asuminen mm. siten, että palvelua on tarjolla kaikkina vuorokauden aikoina ja viikon pävinä, toimintakäytänteet ovat toimintakykyä ylläpitäviä ja toiminnassa on varauduttu akuuttitilanteisiin.

Luodaan käytänteet siitä, kuinka teknologia saadaan osaksi toimintaa ikääntyneiden palveluissa. Kotona asumista voidaan tukea asumiseen liittyvillä teknologisilla ratkaisuilla, kuten älykkäillä palovaroittimilla, palo- ja liesivahdeilla tai asiakasta tukevilla turvapalveluilla ja henkilöpaikantimilla. Myös toimintakykyä tukevia apuvälineitä voidaan hyödyntää huomioiden uuden teknologian tuomat mahdollisuudet mm. muistin tukemisessa tai omatoimisessa liikkumisessa. Sensoritekniikkaa ja erilaisia kotiin asennettavia huomaamattomia järjestelmiä voidaan käyttää, mutta niiden käyttäminen

edellyttää aina asiakkaan suostumusta ja hyväksyntää sekä tietoturvan varmistamista. Palvelujen osittainen korvaaminen tai täydentäminen teknologisilla vaihtoehdoilla mahdollistaa peruspalvelujen turvaamisen niitä tarvitseville. Se edellyttää kuitenkin koulutusta sekä iäkkäille ja omaisille että sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökunnalle. Digitaalista syrjäytymistä on ehkäistävä ja huolehdittava heikommassa asemassa olevien mahdollisuudesta saada tarvitsemansa hyvinvointipalvelut.

Luodaan toimintamalli, jolla turvataan riittävät terveydenhuoltopalvelut iäkkäiden palveluiden asiakkaille. Asiakkaiden tarpeisiin vastaavat terveydenhuoltopalvelut edellyttävät esimerkiksi säännöllisiä terveystarkastuksia, suun terveystarkastuksia ja lääkärikonsultaatioita, ja että saatavilla on osaamista mm. geriatriasta, gerontologisesta hoidotyöstä ja sosiaalityöstä, monialaisesta kuntoutuksesta ml. apuvälinepalvelut, päihde- ja mielenterveydestä, ravitsemuksesta, saatto- ja palliatiivisesta hoidosta, suun terveydenhuollosta ja lääkehoidosta.

Monialaisen yhteistyön toteutumisen turvaamiseksi luodaan toimintamalli, joka varmistaa, että saatavilla on terveydenhuollon palvelujen lisäksi tarvittavaa osaamista mm. hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä eri muodoissaan (liikunta, ravitsemus, terveet elintavat, kulttuuri, oppiminen yms.). Olemassa olevia verkostoja ja rakenteita on tarkoituksenmukaista hyödyntää, mutta mikäli sellaisia ei alueella ole, muodostetaan pysyvä toimintamalli tai rakenne hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä varten. Toimintamalliin sisällytetään alueen kuntien, hyvinvointialueen ja järjestöjen toimijat. Toimintamalli integroidaan tiiviiksi osaksi ikääntyvien kotona asumista tukevien palvelujen kokonaisuutta.

Kotona asumista tukevissa palveluissa otetaan käyttöön hankintojen ja valvonnan toimintamalli, jossa kiinnitetään erityistä huomiota palvelujen laatuun: palvelunjärjestäjä toteuttaa hankintaprosessin ja muotoilee hankintasopimukset siten, että hyvä laatu on hankinnan keskiössä ja että huonoon laatuun on mahdollista puuttua.

2.2.2 Oikeat palvelut oikeaan aikaan — Asiakas- ja palveluohjaus kuntoon

Mikäli tulevaisuuden sote-keskushankkeen kokeiluissa ei vielä ole mukana asiakas- ja palveluohjauksen mallia, niin tässä hankkeessa voidaan luoda asiakas- ja palveluohjauksen malli seuraavien periaatteiden mukaisesti

- matala kynnyks - yksi kontakti käynnistää prosessin
- asioinnin on oltava helppoa: sähköiset itsearviointit, yhteydenotto joko chatilla, puhelimitse, sähköpostitse tai käynnillä
- sähköisen asioinnin mahdollisuus
- tieto alueella toimivista palveluntuottajista sekä järjestöjen toiminnasta tulisi olla saatavilla sähköisesti kaikille, erityisesti asiakasohjausesta vastaaville
- muodostuu kokonaisuudesta, johon sisältyy neuvontaa, palvelutarpeen arviointia, palvelupäätöksiä ja niiden toteutumisen seuranta
- moni- ja muistisairaiden ja erityisesti paljon palvelua käyttävien kotona – asuvien asiakkaiden palvelukokonaisuuksien koordinaatiosta huolehditaan
- sosiaalihuoltolain 42 §:n mukaisen omatyöntekijän tehtävistä huolehtiminen tarvittaessa

Asiakas- ja palveluohjauksen tulee vastata eri asiakasryhmien erityistarpeisiin, erityisesti iäkkäiden osalta. Asiakas- ja palveluohjauksella vastataan eri tasoihin neuvonnan ja ohjauksen tarpeisiin. Kun tarpeet ovat vielä vähäisiä, iäkkäitä ohjataan kuntien, kolmannen sektorin ja yksityisten yritysten järjestämään hyvinvointia ja terveyttä edistävään toimintaan ja palveluihin, kuten esimerkiksi kulttuuri- ja liikuntaharrastuksiin sekä yhteisölliseen ruokailuun. Tarpeiden lisääntyessä asiakasta autetaan valitsemaan palvelutarjonnasta hänelle soveltuvat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Joustavien asumispalvelujen lisääntyessä on varmistettava, että asiakkaiden muuttuviin palvelutarpeisiin reagoidaan ja että asiakas- ja palveluohjaus toimii sujuvasti niissäkin tilanteissa.

2.2.3 Osaavan henkilöstön riittävä määrä ja saatavuuden varmistaminen

Luodaan toimintatapa, jolla määritellään ja varmistetaan kotihoidon henkilöstön vähimmäistarve, joka perustuu iäkkäille asiakkaille myönnettyjen palvelujen (tunteina) toteuttamiseen tarvittavaan välittömään asiakastyöhön käytettävissä olevana työaikana (tunteina).

Luodaan käytänteet, joilla parannetaan ikäihmisten palveluiden asiantuntija- ja johtamistehtävien sisältöä ja vetovoimaisuutta. Lisätään muun muassa henkilöstön osamista edellisiin kohtiin sisältyvien toimintamallien toteuttamisessa.

Kehitetään toimintamalli, jossa lisätään erilaisia alueellisia sijaisjärjestelyjä henkilöstön saatavuuden ja hyvinvoinnin varmistamiseksi.

2.2.4 Palvelujen laadun varmistaminen

Kuvataan ja otetaan käyttöön toimintamalli siitä, miten hyvinvointialueella ikäihmisten palvelujen laatua seurataan järjestelmällisesti, luotettavia arviointimenetelmiä käyttäen

- osana omavalvontaa; omavalvontasuunnitelma seurantaindikaattoreineen (mittareineen) on oltava nähtävillä ja saatavilla myös sähköisesti. Omavalvontasuunnitelmassa seurataan myös henkilöstön riittävyyttä.
- keräämällä iäkkäiltä henkilöiltä ja heidän omaisiltaan/läheisiltään järjestelmällisesti ja yhdenmukaisesti palautetta osallistavia palautejärjestelmiä käyttäen,
- keräämällä tietoa asiakkaiden toimintakykyä, palvelutarvetta ja hoitoisuutta, turvallisuutta ja hyvinvointia koskevilla, luotettavilla ja vertailukelpoisilla menetelmillä
- Eri järjestelmien tuottamaa laatutietoa
 - hyödynnetään iäkkäiden henkilöiden palvelujen laadun parantamiseksi ja kehittämiseksi ja
 - julkaistaan avoimesti tarkoituksenmukaisia tiedonjakelukanavia hyödyntäen.

3 Hanke-opas

STM linjaa ja tukee palvelujen sisällöllistä ja toiminnallista uudistusta Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut -hankkeella ja siihen liittyvillä valtionavustuksilla. Ohjelman tarkoituksena on tukea hyvinvointialueita valmistelevaan ja ottamaan käyttöön yhtenäisiä iäkkäiden kotiin annettavia palveluja ja niihin liittyviä toimintakäytänteitä. Asiakkaalle kehittämistyö näkyy palveluiden laadun, yhteentoimivuuden, saavutettavuuden ja tehokkuuden parantumisena. Tarkoituksena on myös vahvistaa kansalaisten luottamusta julkisesti järjestettyihin sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluihin.

Tässä hankeoppaassa kerrotaan Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut iäkkäille -hankkeen mukaisesti myönnettävän valtionavustuksen käyttötarkoituksesta sekä periaatteista ja käytännöistä, joita noudatetaan avustuksen hakemisessa ja myöntämisessä sekä hankkeiden hallinnoinnissa, toteuttamisessa, arvioinnissa ja raportoinnissa.

3.1 Valtionavustuksen määrä

Vuonna 2021 jaettavissa oleva enimmäismäärä on yhteensä 30 miljoonaa euroa. Haku avautuu syyskuussa 2021. Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut – hanketta voidaan toimeenpanna jokaisella tulevalle hyvinvointialueella yhdellä alueen kuntien ja kuntayhtymien yhteisellä iäkkäiden kotiin annettavia palveluja uudistavalla hankekokonaisuudella. Avustusta haetaan yhdellä alueen kuntien ja kuntayhtymien yhteisellä hakemuksella, jossa hakijana toimii yksi kunnista tai kuntayhtymistä. Hankekokonaisuus tulee toteuttaa siten, että sen avulla saavutetaan Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut -ohjelman neljä tavoitetta kunkin hyvinvointialueen kuntien ja kuntayhtymien erilaiset lähtökohdat ja tarpeet huomioiden. Painopiste on ikääntyneiden laatusuosituksen ja tämän hankeoppaan mukaisten toimiviksi todettujen toimintamallien soveltamisessa ja käyttöönotossa.

Hyvinvointialueen hankesuunnitelmasta on käytävä ilmi, millä tavoin hyvinvointialueella toteutetaan laatusuosituksen kutakin tavoitetta koskevia suosituksia. Valtionavustusta ei saa käyttää toimiin, joilla toteutetaan kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain mukaisia valtionosuustehtäviä, mikäli näillä toimilla ei ole välitöntä liityntää hankkeen kokeilu- ja kehittämistyöhön tai uusien toimintamallien käyttöönottoon.

Hankerahoitukseen ei voi sisällyttää muilla hankerahoituksilla parhaillaan rahoitettavaa toimintaa kuten kotona asumista tukevan teknologian käyttöön ottoa tai joustavien asumispalvelujen toimintamallin valmistelua. Hankesuunnitelman tulee kuitenkin kuvata miten sähköisiä palveluita ja digitaalisia välineitä on suunniteltu hyödyntää osana kotona asumisen tukea. Valtionavustus jaetaan tulevien hyvinvointialueiden hankekokonaisuuksien hakijoille (kunnille/kuntayhtymille) tämän hankkeen linjausten mukaiseen toimintaan ja valtionavustuslaissa (688/2001) ja -asetuksessa (13/2020) määritellyin kriteerein (liite 2). Valtionavustusta haetaan Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut iäkkäille -hankkeen mukaiseen kehittämistyöhön ajalle 1.1.2022-31.12.2023.

Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut -hankkeen linjaukset, joiden mukaan valtionavustukset kohdennetaan eri käyttötarkoituksiin, ovat julkaisun ensimmäisessä eli osiossa. Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelmaa toimeenpannaan jokaisella hyvinvointialueella yhdellä alueen kuntien ja kuntayhtymien yhteisellä hankekokonaisuudella, jolla uudistetaan iäkkäiden kotiin annettavia palveluja. Hyvinvointialueen hankesuunnitelmasta on käytävä ilmi, millä tavoin hyvinvointialueella toteutetaan laatusuosituksen kirjauksia.

Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut iäkkäille -ohjelman mukaisiin valtionavustuksiin varattu kokonaisuusmäärä perustuu valtion talousarvioon ja julkisen talouden suunnitelmaan. Ohjelman rahoitus muodostuu valtion talousarvion momentilta 33.60.39.04 (Kotihoidon resurssien riittävyys ja omaishoidon kehittäminen) ohjelman toteuttamiseksi tehtyihin varauksiin. Avustusten myöntämiseen on varattu vuoden 2021 talousarviossa 5 miljoonaa euroa ja vuoden 2022 talousarviossa 25 miljoonaa euroa. Jaettavissa oleva enimmäismäärä on yhteensä 30 miljoonaa euroa. Valtionavustus on kolmivuotinen siirtomääräraha eli se on hankkeen käytettävissä vuoden 2023 loppuun saakka.

Hyvinvointialueittaiset avustuksen enimmäismäärät (kiinteä osuus ja väestöperusteinen osuus) määrittyvät taulukon 1 mukaisesti. Taulukko perustuu valtioneuvoston asetukseen (13/2020) ja siinä käytetään sen vuoksi käsitettä maakunta. Mikäli hyvinvointialueen hankesuunnitelmassa ei osoiteta perusteltua tarvetta enimmäismäärän suuruiselle avustukselle, myönnetään hankkeelle enimmäismäärää pienempi, hankesuunnitelman perusteella tarkoituksenmukaiseksi katsottava määrä.

Valtionavustus hyvinvointialueen hankekokonaisuudelle myönnetään täysimääräisenä hankkeen valtionavustukseen oikeuttaviin kustannuksiin. Hankkeeseen osallistuvalla taholla ei siis edellytetä omarahoitusosuutta. Mikäli hankkeelle aiotaan hakea tai siihen kohdistuu rahoitusta toiselta julkiselta tai yksityiseltä taholta, tulee se ilmoittaa hankehakemuksessa.

Hyvinvointialueet ja niihin kuuluvat kunnat on lueteltu laissa sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaanpanosta (616/2021).

Hankekokonaisuuteen osallistuvien kuntien ja kuntayhtymien yhteenlasketun asukasluvun on oltava vähintään 80 prosenttia hyvinvointialueen tai erityisen syyn perusteella määritellyn muun alueen asukasluvusta. Valtionavustusta hankkeelle myönnetään vain, jos hankealueen kunnat ja sosiaali- ja terveystalveluista vastaavat kuntayhtymät ovat tehneet periaatepäätöksen hankkeeseen osallistumisesta. Tämän osoittamiseksi hakemukseen on liitettävä tieto osallistuvista kunnista ja kuntayhtymistä.

Taulukko 1. Valtionavustuksen enimmäismäärä maakunnittain

Maakunta	Yhteensä	
Uudenmaan maakunta	24,22 %	7 266 000 e
Varsinais-Suomen maakunta	7,93 %	2 379 000 e
Satakunnan maakunta	4,38 %	1 314 000 e
Kanta-Hämeen maakunta	3,73 %	1 119 000 e
Pirkanmaan maakunta	8,46 %	2 538 000 e
Päijät-Hämeen maakunta	4,22 %	1 266 000 e
Kymenlaakson maakunta	3,67 %	1 101 000 e
Etelä-Karjalan maakunta	3,15 %	945 000 e
Etelä-Savon maakunta	3,25 %	975 000 e
Pohjois-Savon maakunta	4,81 %	1 443 000 e
Pohjois-Karjalan maakunta	3,65 %	1 095 000 e
Keski-Suomen maakunta	5,12 %	1 536 000 e
Etelä-Pohjanmaan maakunta	4,04 %	1 212 000 e
Pohjanmaan maakunta	3,80 %	1 140 000 e
Keski-Pohjanmaan maakunta	2,32 %	696 000 e
Pohjois-Pohjanmaan maakunta	7,02 %	2 106 000 e
Kainuun maakunta	2,39 %	717 000 e
Lapin maakunta	3,83 %	1 149 000 e
YHTEENSÄ	100,00 %	29 997 000 e

3.2 Valtionavustuksen hakeminen

Valtionavustusta on haettava STM:ltä kirjallisesti lomakkeella (liite 3). Hakulomake ja sen liitteeksi vaadittavat lomakkeet löytyvät sähköisessä muodossa osoitteesta <https://stm.fi/vuoden-2021-valtionavustushaut>. Valtionavustushaun hakulomake liitteen toimitetaan sähköisessä muodossa STM:n kirjaamoon (kirjaamo@stm.fi) 29.10.2021 klo 16 mennessä. Viestin aihekenttään tulee kirjoittaa viite "Valtionavustushakemus VN/18404/2021". Myöhästyneitä hakemuksia ei oteta käsiteltäväksi. Siinä tapauksessa, että hakemus on puutteellinen, se otetaan käsiteltäväksi, mutta sitä tulee täydentää puutteellisilta osin ministeriön asettamassa määräajassa.

Hakemuksessa tulee esittää hankkeen tavoitteet, niiden saavuttamiseksi suunnitellut konkreettiset toimenpiteet ja tavoiteltavat tulokset. Tavoitteet ja toimenpiteet tulee kuvata siten, että niiden perusteella on mahdollista arvioida, toteuttaako hanke asetuksessa säädettyjä avustettaville hankkeille asetettuja edellytyksiä. Hakemuksesta tulee käydä ilmi myös haettavan avustuksen kokonaismäärä ja hankkeen talousarvio sekä hankkeen toteuttamisen aikataulu.

Hyvinvointialueiden hankekokonaisuuksia tullaan seuraamaan ja arvioimaan kansallisella tasolla. Tämän lisäksi hankkeilla tulee olla oma suunnitelmansa hankkeen alueellisesta arvioinnista. Suunnitelma sisällytetään hankesuunnitelman seurantaan ja arviointia käsittelevän väliotsikon alle. Jos hankekokonaisuuteen liittyy aiemmin kehitetyn ja arvioidun toiminnan käyttöönottohankkeita, tulee hakemuksessa esittää myös selvitys toiminnasta jo saaduista kokemuksista ja tehdyistä arvioinneista. Tämä voidaan esittää myös viittaamalla julkisista lähteistä löytyviin raporteihin ja arviointeihin kyseisestä toimintamallista.

Asukkaiden, asiakkaiden, järjestöjen ja yritysten osallistumisen varmistamiseksi hankkehakemuksesta tulee käydä ilmi myös suunnitelma näiden osallistamisesta hankkeen suunnitteluun ja toteutukseen. Hakemuksesta tulee käydä myös ilmi, miten kunnat osallistuvat hankkeeseen niiden järjestämisvastuulleen kuuluvien palveluiden osalta, jotka ne hankkivat yksityisiltä palveluntuottajilta. Hakemuksen (hakemuslomake liitteenä 3) erillisinä liitteinä toimitetaan:

- hankesuunnitelma (enintään 10 sivua, hakijan tulee käyttää STM:n malliasiakirjapohjaa, joka on liitteenä 4)
- talousarviolaskelma (liitteenä 5 on valmis excel-lomake, eri tavoitteisiin ja toimenpiteisiin suunnattava rahoitus eritellään karkeasti hankesuunnitelman tekstissä)
- selvitys siitä, miten kunnat osallistuvat hankkeeseen niiden järjestämisvastuulleen kuuluvien palveluiden osalta, jotka ne hankkivat yksityiseltä palveluntuottajalta (vapaamuotoinen)

Liitteiden mallipohjat löytyvät hankeoppaan liitteistä.

3.3 Tuki hankkeille

Lounais-Suomen aluehallintovirasto vastaa valtionavustushankkeiden maksatuksesta sekä antaa osaltaan hankehallinnoijille ohjausta ja neuvontaa hanke- ja taloushallinnon osalta.

STM järjestää Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut – hankkeen kokonaisuudesta ja hankehallinnoinnista ohjaustilaisuuden valtionavustushankkeiden käynnistyessä sekä myöhemmin muita yhteisiä koulutustilaisuuksia.

Hankkeessa toteutetaan myös kansallisia toimenpiteitä, joilla tuetaan hyvinvointialueilla tehtävää työtä. Tällaisia ovat mm. kansallisten laatuindikaattorien määrittely ja kansallisen seuranta järjestelmän edelleen kehittäminen.

3.4 Valtionavustuksen myöntämisen edellytykset

Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut -hankkeen valtionavustusten myöntämisessä sovelletaan valtioneuvoston asetusta sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishankkeiden valtionavustuksista vuosina 2020–2023. Valtionavustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että hanke täyttää seuraavat valtionavustusasetuksen 2 §:ssä sekä 3 §:n 1 momentissa ja 2 momentin 1 kohdassa todetut edellytykset:

- hankkeeseen osallistuvien kuntien ja kuntayhtymien yhteenlaskettu asukasluku on vähintään 80 prosenttia hyvinvointialueen asukasluvusta. Hakija ilmoittaa osallistuvat kunnat hakulomakkeessa ja hankesuunnitelmassa.
- hanke on tarpeellinen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiseksi ja se tukee palveluiden kehittämistä ja tehostamista, hyvien käytäntöjen levittämistä sekä toimintatapojen uudistamista
- hankkeella on kiinteä yhteys julkiseen sosiaali- ja terveydenhuoltoon
- hankkeessa otetaan huomioon valtakunnalliset sosiaali- ja terveydenhuollon rakenneuudistusta koskevat linjaukset
- hankkeessa on otettu huomioon tarvittava poikkihallinnollinen yhteistyö
- hankkeen voidaan arvioida olevan tuloksellinen ja laaja-alaisesti hyödynnettävä

3.4.1 Hakemuksen arviointikriteerit

Hankehakemukset arvioidaan STM:n laatimien arviointikriteerien mukaisesti (liite 6). Arviointikriteerit liittyvät hankkeen lähtökohtiin, hankkeen toteutettavuuteen ja sisältökehittämiseen. Arviointikriteerit on kuvattu tarkemmin liitteenä olevan arviointilomakkeen Ohje-välilehdellä.

Hyvinvointialue valmistelee hankekokonaisuuden, jossa luodaan alueelle iäkkäiden kotiin annettavien palvelujen yhtenäinen toimintamalli. Alueellisen toimintamallin rakentamisessa hyödynnetään iäkkäiden laatusuosituksessa suositeltuja käytänteitä. Näitä sovelletaan hyvinvointialueen hankekokonaisuudessa ja otetaan käyttöön vastaamaan kunkin alueen asukkaiden tarpeisiin. Hankkeella on neljä tavoitetta, joilla rakennetaan laaja-alaista palvelujen kokonaisuutta iäkkään ihmisen elämäntilanteiden ja tarpeiden ympärille.

Hankkeen tavoitteet:

1. Kotona asumista tukevat palvelut ovat asiakaslähtöisiä
2. Asiakas saa oikeat palvelut oikeaan aikaan
3. Riittävä ja osaava henkilöstö turvaa kotiin annettavien palvelujen laadun
4. Palvelujen laatu varmistetaan järjestelmällisellä seurannalla

Hankkeen neljän tavoitteen alle koottuja tarkennettuja laatusuosituksen mukaisia toimenpiteitä ja laatusuositukseen koottuja hyviä käytänteitä käytetään hyvinvointialueen kehittämistyön sisällöllisessä toteuttamisessa. Kaikilla hyvinvointialueilla ei ole tarpeen toteuttaa kaikkia tavoitteita ja toimenpiteitä, vaan kukin hyvinvointialue voi painottaa neljää tavoitetta ja laatusuosituksen toimenpiteitä tilanteensa ja tunnistettujen asiakastarpeiden mukaan täydentäen muissa hankekokonaisuuksissa tehtävää työtä. Hakemuksessa tulee kuvata, millaista kehittämistyötä alueella on aiemmin tehty ja miten tämä hanke ja siihen valitut tavoitteet täydentävät alueen iäkkäiden palvelujen kokonaisuutta ja tähänastista kehittämistyötä. Hakemuksesta tulee myös ilmetä, miten alueella on tarkoitus hyödyntää olemassa olevia toimivia toimintamalleja ja hyviä käytäntöjä.

3.5 Valtionavustushankkeen hakija ja hallinnoija

Valtionavustusta voidaan myöntää vain yhdelle hankekokonaisuudelle kullakin hyvinvointialueella.

Valtionavustus myönnetään sille kunnalle tai kuntayhtymälle, joka on merkitty hakemukseen hankkeen hallinnoinnista vastaavaksi tahoksi. Valtionavustuksen saaja on päävastuussa hankkeelle myönnetyn valtionavustuksen käytöstä ja hankkeen hallinnoinnista. Valtionavustuksen saajan on tehtävä valtionavustuslain 7 §:n 2 momentin mukainen sopimus valtionavustuksen käytöstä, käytön valvonnasta ja niiden ehdoista hanketta toteuttavien kuntien ja kuntayhtymien kanssa. Hankkeen hallinnoija on valtionavustuksen saaja ja vastaa siitä, että avustusta käytetään lainsäädännön ja ohjeiden mukaisesti. Tätä vastuuta ei voi siirtää muulle taholle. Hankkeen hallinnoijan tehtävänä on huolehtia hankkeen toteuttamisesta hankesuunnitelman mukaisesti. Hallinnoija vastaa toteutumaraporttien ja maksatushakemusten tekemisestä, huolehtii tarvittavien selvitysten ja tietojen antamisesta hankkeen valvojalle ja valtionapuviranomaisille sekä vastaa muusta yhteydenpidosta valtionapuviranomaisiin. Hankkeen hallinnoija vastaa myös valtionavustuksen käytöstä tehtävästä selvityksestä hankkeen päätyttyä.

3.6 Valtionavustukseen oikeuttavat kustannukset

3.6.1 Yleiset periaatteet

Tämä hankeopas on tehty hakemisen tueksi, ja rahoitettaville hankkeille myönnettävällä myönteisellä valtionavustuspäätöksellä määritellään tarkemmin avustuksen käytön ehdot, rajoitukset ja hyväksyttävät kustannukset. Hankkeiden toteuttamiseen liittyviä, hyväksyttäviä kustannuksia ovat hankkeen toteuttamisen kannalta tarpeelliset ja määrältään kohtuulliset kustannukset: hallinnointikustannukset, hankkeessa työskentelevien henkilöiden palkkakustannukset, matkakustannukset, toimitilojen vuokrat, välittömästi hankkeen toteuttamiseen liittyvät irtaimen omaisuuden hankintakulut, ulkopuolisista lähteistä hankitun tutkimuksen ja tietämyksen sekä konsultoinnin ja vastaavien asiantuntijapalvelujen kustannukset ja muut hankkeen toteuttamiseksi välttämättömät kustannukset.

Valtionavustusta maksetaan toteutuneiden, kirjanpidosta todennettavien, hankkeen toteuttamiseen liittyvien ja valtionavustukseen oikeuttaviksi hyväksyttävien kustannusten perusteella.

Kehittämishankkeen tulee toteuttaa hyvää hallinnointitapaa. Kustannusten tulee olla kohtuullisia suhteessa hankkeen laajuuteen. Avustuksen saajalla sekä jokaisella hankkeeseen osallistuvalla kunnalla tai kuntayhtymällä, jonka kustannuksia korvataan ko. avustuksella, tulee olla kirjanpidossa oma kustannuspaikka, projektitili tai vastaava, josta valtionavustuksella katettavat kustannukset ovat eriteltävissä ja johdettavissa suoraan maksatusta koskevaan hakemukseen ja sen liitteisiin.

Valtionavustukseen oikeuttavien kustannusten tulee perustua hankkeesta aiheutuviin ja toteutuneisiin kustannuksiin. Esimerkiksi hyväksyttävien tilakustannusten tulee olla hankkeesta tai hankehenkilöstön tilojen käytöstä hallinnoijalle aiheutuvia kustannuksia tai ylimääräisiä kustannuksia. Hankkeesta ja hankehenkilöstön toiminnasta aiheutuvat ICT- tai vastaavat kustannukset tulee perustua toteutuneisiin kustannuksiin. Valtionavustusta ei voi käyttää järjestöjen, säätiöiden tai yksityisten yritysten toiminnan kehittämiseen, vaikka hankkeeseen osallistuvat kunnat tai kuntayhtymät hankkisivat järjestämisvastuullaan olevat palvelut ostopalveluina em. toimijoilta. Myöskään esimerkiksi luottotappiot, viivästyskorot ja maksut tai muut rangaistusluonteiset maksut eivät ole valtionavustuskelpoisia. Lahjoja tai edustuskuluja ei myöskään hyväksytä valtionavustukseen oikeuttaviksi kustannuksiksi, mutta kokouskäytäntöihin liittyvä normaali vieraanvaraisuus on hyväksyttävää.

Hankinnat hankkeessa tulee suunnitella huolellisesti ottaen huomioon hankintalain (laki julkisista hankinnoista ja käyttöoikeussopimuksista, 1397/2016) säännökset. Hankinta-asiakirjat (mm. tarjouspyyntö, tarjous ja päätös) on arkistoitava osaksi hankkeen asiakirjoja. Hankkeet eivät saa mainostaa kaupallisia tuotteita tai palveluja eivätkä harjoittaa muuta kaupallista myyminenestämistä toimintaa.

3.6.2 Palkkakustannukset

Palkkakustannuksina voidaan ottaa huomioon hankkeeseen palkatun henkilöstön palkkamenot sivukuluineen. Myös kuntien ja kuntayhtymien asiantuntijoiden työpanoksen siirrosta hankkeelle aiheutuvat palkkakustannukset ovat valtionavustukseen oikeuttavia kuluja edellyttäen, että ne ovat todennettavissa hankkeen kirjanpidosta.

Hankkeen henkilöstömenojen tulee kohdentua kehittämistoiminnasta aiheutuviin kustannuksiin, joten ne eivät saa sisältää kunnan tai kuntayhtymän perustyöstä aiheutuvia kustannuksia. Valtionavustukseen oikeuttavia menoja eivät ole uusien pysyvien virkojen perustaminen.

Mikäli kunnan tai kuntayhtymän vakituinen työntekijä osallistuu esimerkiksi hankkeen järjestämään koulutukseen tai muuhun kehittämistehtävään, voidaan hänen tilalleen palkata sijainen hankerahoituksesta. Vakituisen työntekijän palkan maksaa kunta tai kuntayhtymä normaaliin tapaan. Vakituisen työntekijän siirryttyä kokonaan hanketyöhön voidaan hänen palkkansa maksaa valtionavustuksesta, jolloin sijaisen kustannukset maksaa kunta tai kuntayhtymä normaaliin tapaan.

Ulkoistettujen palvelujen osalta henkilöstön osallistuminen hankkeeseen suoritetaan hankintana. Palkkakustannusten kohdentamisen hankkeelle tulee perustua hankkeelle tehtyyn työaikaan. Osa-aikaisesti hankkeelle työtä tekevien työaika pitää seurata työajanseurannan avulla. Työntekijä ja työntekijän esimies allekirjoittavat työajanseurannan. Hankkeelle voi kohdistua vain työntekijän hankkeessa työskentelyaikaa vastaavat lomapalkat ja -rahat. Hanketoteuttajan muun henkilökunnan hankkeelle tekemää työtä kutsutaan työpanoksen siirroksi silloin, kun henkilö ei ole koko- tai osa-aikaisesti irrotettu omasta työstään hanketyöntekijäksi. Työpanoksen siirtona syntynyttä palkkakulua voi sisällyttää vain sen toteuttajan hankekustannuksiin ja kirjanpitoon, jonka palkkalistalla ko. työntekijä on. Työpanoksen siirtona hankkeelle työtä tekevien työaika pitää seurata työajanseurannan avulla. Työntekijä ja työntekijän esimies allekirjoittavat työajanseurannan. Työpanoksen siirtona tehtävän hanketyön on oltava tarpeellista hankkeen tavoitteiden toteuttamiseksi ja se voi olla hankkeen vaatimaa asiantuntijatyötä tai hallinnollista työtä.

Valtionavustukseen oikeuttavia kotimaan matkakustannuksia ovat hankkeeseen osallistuvien työntekijöiden (työpanoksen siirtona osallistuvat) sekä hankkeeseen palkattujen määräaikaisten työntekijöiden, asiantuntijapalveluiden tarjoajien, kuten kouluttajien, sekä hankkeen ohjausryhmän jäsenten ja varajäsenten matkakulut. Matkakulujen tulee olennaisesti liittyä hankkeen tavoitteiden toteuttamiseen. Matkustuksessa tulee noudattaa toimialojen yleistä matkustussääntöä (esim. KVTES) ja työnantajan ohjeistusta.

Valtionavustukseen oikeuttavina kustannuksina ei hyväksytä työnohjauskustannuksia eikä koulutuskustannuksia, jotka aiheutuvat sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain (817/2015) 5 §:ssä ja terveydenhuoltolain (1326/2010) 5 §:ssä tarkoitetusta kunnan lakisääteisestä täydennyskoulutusvelvoitteesta. Hankkeen toteuttamiseksi välttämättömään kehittämistilaisuuteen tai koulutukseen osallistuvien muiden kuin hankkeeseen palkattujen henkilöiden palkkamenot koulutukseen osallistumisen ajalta eivät ole valtionavustukseen oikeuttavia kustannuksia, mutta kehittämistilaisuuteen tai koulutukseen osallistuvien sijalle voidaan tarvittaessa palkata hankerahoituksella sijaiset.

3.6.3 Muut hankkeen toteuttamiseksi välttämättömät kustannukset

Asetuksen tarkoittamia muita välttämättömiä kustannuksia voivat olla esimerkiksi hankkeen toteuttamiseksi tarpeelliset henkilöstölle suunnatun koulutuksen kustannukset, pienehköt laitehankinnat, palvelujen ostot, aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden hankinnat sekä julkaisukustannukset.

Hankkeisiin voi sisältyä investointeja vain vähäisessä määrin. Valtionavustusta ei kuitenkaan saa käyttää tilojen varustamis-, korjaus- ja perusparannuskustannuksiin.

Hankesuunnitelmaan ja sen kustannusarvioon sisällytettyjä kustannuseriä ei hyväksytä sellaisenaan valtionavustuksesta annettavalla päätöksellä, vaan kustannusten hyväksyttävyyttä arvioidaan aina erikseen maksatushakemusten yhteydessä. Hankkeen kuluessa on mahdollista päivittää sen hankesuunnitelmaa ja kustannusarviota. Muutosten suuruudesta riippuen tällöin asiassa saatetaan tarvita muutospäätös. Joidenkin kustannusten osalta edellytetään, että STM hyväksyy syntyvän kustannuksen etukäteen valtionavustukseen oikeuttavaksi:

- Ulkomaanmatkan kulujen hyväksymisen edellytyksenä on, että matkaan on haettu ennakoon lupa STM:n valvojalta. Samoin on etukäteen hankittava hyväksyminen ulkomailta hankittavan koulutuksen kustannuksiin. Ulkomaanmatkojen kulut voidaan hyväksyä ainoastaan erityisellä perusteella ja tällöinkin hyväksytään pääsääntöisesti vain hankkeen yhden tai kahden työntekijän matkakulut.
- Valtionavustukseen oikeuttaviksi kustannuksiksi ei hyväksytä laite tai kalustehankintoja tai muita investointeja, ellei hankinnoista ole ennen niiden tekemistä sovittu STM:n hankkeen valvojan kanssa. Poikkeuksena ovat hankkeeseen palkatun hankehenkilöstön henkilökohtaiseen käyttöön tulevat työvälineet, kuten tietokone ja matkapuhelin sekä niiden käytöstä aiheutuvat kustannukset.
- Tietoteknologian käyttöön ja kehittämiseen liittyvien menojen hyväksyminen valtionavustukseen oikeuttaviksi kustannuksiksi edellyttää, että ne toimenpiteet, joista kustannukset aiheutuvat, on etukäteen hyväksytty STM:ssä.

3.7 Valtionavustuspäätös ja muutoksenhaku

Hankehakemusten saavuttua STM:öön hakemukset arvioidaan ja niistä laaditaan hakemuskohtaiset yhteenvetolausunnot. Tämän jälkeen STM:ssä asiantuntijaryhmä käsittelee hakemusten arvioinneista laaditut yhteenvetolausunnot ja muodostaa niistä STM:n asiantuntijaarviot, jotka käsitellään tarvittavissa ministeriön toimitelmissä. Jos käsiteltäväksi tulee hakemus, josta ei ilmene riittävästi tietoa valtionavustuspäätöksen tekemisen perusteeksi, STM pyytää hakijalta lisäselvitystä ja asettaa määräajan lisäselvityksen antamiselle. Perhe- ja peruspalveluministeri tekee avustuspäätökset esityksen pohjalta.

STM myöntää avustuksia tarkoitukseen osoitetun määrärahan puitteissa. Kehittämishankkeiden valtionavustuspäätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Päätökseen tyytymätön asianosainen voi hakea oikaisua STM:ltä. Oikaisuvaatimuksesta annettuun päätökseen voi hakea muutosta siten kuin vuoden 2020 alusta voimaan tulleessa laissa oikeudenkäynnistä hallintoasioissa (808/2019) säädetään.

Sosiaali- ja terveysministeriö tekee avustuspäätökset vuoden 2021 lopulla.

3.8 Hankkeen ohjaus, seuranta, arviointi, viestintä ja valvonta

3.8.1 Sopimus hankkeeseen osallistuvien kanssa

Valtionavustus maksetaan hankkeen hallinnoijalle, jonka tulee tehdä kaikkien muiden hanketta toteuttavien kanssa sopimus valtionavustuksen käytöstä, käytön valvonnasta ja niiden ehdoista. Sopimuksen sisällöstä sekä hankkeen aloittamisesta ohjeistetaan tarkemmin hankkeen valtionavustuspäätöksessä. Sopimus tulee toimittaa Lounais-Suomen aluehallintovirastolle viimeistään 4 kuukauden kuluessa hankkeen aloittamisesta.

3.8.2 Hankkeiden seuranta, arviointi ja viestintä

Tulevaisuuden kotona asumista tukevat palvelut iäkkäille -hankkeen toteutumista seurataan ja arvioidaan sekä kansallisesti että hyvinvointialueiden hankekokonaisuudessa. Hyvinvointialueiden hankekokonaisuuksissa tulee jo hakuvaiheessa suunnitella, kuinka hankkeen alueellinen seuranta ja arviointi sekä viestintä toteutetaan ja miten hankkeesta ja sen tuloksista kerrotaan väestölle/asiakkaille ja henkilöstölle. Hankkeiden tulee myös suunnitella, kuinka tuloksia aiotaan hyödyntää ja levittää hankkeen aikana ja sen jälkeen. Hankekokonaisuuden alustava arviointisuunnitelma ja viestintäsuunnitelma tulee kuvata hakuvaiheessa hankesuunnitelman niitä koskevien väliotsikoiden alla. Alueellisten hankekokonaisuuksien arviointisuunnitelmia tarkennetaan myöhemmin ohjelmaa koskevan arviointisuunnitelman tarkentumisen yhteydessä. Hankkeita veloitetaan käyttämään valtionhallinnon Hankesalkku -palvelua hankkeen etenemisen ja tavoitteiden saavuttamisen seuraamiseksi.

Hankkeen aikaisesta ja hankkeen päätyttyä tehtävästä arvioinnista sekä näitä koskevista asiakirjoista on pyydettäessä annettava tieto STM:lle ja Lounais-Suomen aluehallintovirastolle. Hankkeen toteutuksen seuranta valvontatarkoituksiin on kuitenkin eri asia kuin hankearviointi.

3.8.3 Hankkeiden valvonta ja ohjaus

STM valvoo hanketta. STM seuraa hankkeen edistymistä hankesuunnitelman mukaisesti. STM seuraa myös tekijöitä, jotka voivat aiheuttaa valtionavustuksen maksamisen keskeyttämisen tai lopettamisen tai muista havaitsemistaan hankkeen toteuttamiseen olennaisesti vaikuttavista seikoista.

Hankkeen hallinnoijan on asetettava hankkeelle ohjausryhmä, jossa tulee olla kattava edustus perustason iäkkäiden kotiin annettavista palveluista ja alueella toimivista kolmannen sektorin toimijoista.

Hankkeen ohjausryhmän pöytäkirjat tulee toimittaa STM:lle tiedoksi. Hankkeen tulee ottaa yhteyttä STM:öön viimeistään kolmen kuukauden kuluttua valtionavustuspäätöksen tiedoksisaannista. STM osoittaa hankkeelle yhteyshenkilön, jonka kautta yhteydenpitoa voidaan hoitaa.

3.8.4 Hankkeen kirjanpito

Hankkeen kirjanpidon tulee olla riittävän selkeästi eriytetty ja hankkeen kaikkien tulo- ja menoerien tulee sisältyä hankkeen kirjanpitoon. Avustuksen saajalla sekä jokaisella hankkeeseen osallistuvalla kunnalla tai kuntayhtymällä, jonka kustannuksia valtionavustuksella korvataan, tulee olla kirjanpidossa oma kustannuspaikka, projektitili tai vastaava, josta valtionavustuksella katettavat kustannukset ovat johdettavissa suoraan maksatusta koskevaan hakemukseen ja sen liitteisiin. Hankinnoista aiheutuvat kustannukset kirjataan hankkeen menoiksi hyvää kirjanpitotapaa noudattaen. Menon katsotaan realisoituvan vasta, kun hankinta on vastaanotettu. Tämä tarkoittaa sitä, ettei ennakkomaksuja hyväksytä hankkeen valtionavustukseen oikeuttaviksi menoiksi. Kirjanpitoon ei voi myöskään tehdä ennakkokirjauksia sellaisista toimenpiteistä, jotka tapahtuvat vasta hankkeen päättymisen jälkeen.

Hankeaikana syntynyt lomakertymä voi kohdistua hankkeelle, ja hankkeen loppupuolella voidaan mahdolliset lomat ja lomarahat kirjata hankkeelle siirtovelkoina.

3.8.5 Hankkeiden tarkastaminen ja asiakirjojen säilyttäminen

Valtionavustuksen saajan on annettava valtionapuviranomaiselle eli STM:lle valtionavustuspäätöksen ehtojen noudattamisen valvomiseksi oikeat ja riittävät tiedot (valtionavustuslaki 688/2001). Valtionapuviranomaisella on myös oikeus suorittaa valtionavustuksen maksamisessa ja käytön valvonnassa tarpeellisia valtionavustuksen saajan talouteen ja toimintaan kohdistuvia tarkastuksia. Tarkastusta suorittavalla on oikeus saada haltuunsa tarkastuksen edellyttämät tiedot ja asiakirjat. Valtionavustuksen saaja on velvollinen avustamaan tarkastuksen toteuttamisessa.

STM:n sisäisellä tarkastuksella tai ministeriön valtuuttamalla tarkastajalla on oikeus tehdä hankkeessa tarkastuksia, saada veloituksetta käyttöönsä tarkastuksessa tarpeelliset asiakirjat sekä saada apua tarkastusten toteuttamisessa. Valtiontalouden tarkastusvirastolla on myös tarkastusoikeus.

Lounais-Suomen aluehallintovirasto ja STM voivat tehdä hankkeeseen paikan päällä tapahtuvan valvonnallisen ohjauskäynnin. Tällä käynnillä läpikäydään hankkeen organisoitumista sekä hallinnointi- ja kirjanpitomenettelyjä. Tapaamisessa edellytetään olevan paikalla hankkeen vastuuhenkilö, hankkeen käytännön toteuttamisesta vastaava (yleensä hankejohtaja), hankkeen taloudesta vastaava sekä muut hankkeen toteuttamisen kannalta välttämättömät henkilöt.

Hallinnoivan organisaation on säilytettävä hankkeeseen liittyvä kirjanpito- ja muu aineisto siten, että tuen käytön valvonta on mahdollista myös toiminnan päättymisen jälkeen. Valtionavustuslain (688/2001) 29 §:n mukaan velvollisuus palauttaa valtionavustus tai sen osa raukeaa, kun 10 vuotta on kulunut avustuksen viimeisen erän maksamisesta. Siten avustuksen käyttöä koskeva tarkastus voidaan tehdä STM:n tai valtiontalouden tarkastusviraston toimesta mainitun 10 vuoden kuluessa. Hallinnoivaa organisaatiota kehoitetaan huolehtimaan siitä, että mainittu aineisto säilytetään vähintään 10 vuoden ajan avustuksen viimeisen erän maksamisen jälkeen. Mikäli avustuksen käyttöä koskevaa aineistoa ei mahdollisessa tarkastuksessa löydy, voidaan valtionavustus joutua perimään takaisin selvittämättä jääneeltä osin, jos avustuksen käytöstä ei ole saatavissa muuta luotettavaa selvitystä.

3.8.6 Hankkeessa tapahtuvat muutokset

Valtionavustuspäätöksen antamisen jälkeen olosuhteissa saattaa tapahtua sellaisia hankkeeseen osallistuvia tahoja tai hankerahoitusta koskevia tarkistuksia tai muutoksia, jotka vaikuttavat hankkeen kustannuksiin, tavoitteisiin, toteuttamisaikatauluun tai sisältöön. Valtionavustuksen maksamisen edellytyksenä on, että muutoksista huolimatta valtionavustuksen myöntämisen perusteet edelleen täyttyvät.

Oikeutta poiketa rahoitussuunnitelmasta tulee avustuksen saajan hakea Lounais-Suomen aluehallintovirastolle toimitettavalla hakemuksella. Aluehallintovirasto voi hyväksyä muutoksen, jos sillä ei ole vaikutusta valtionavustuksen myöntämisen perusteisiin.

Mikäli rahoitussuunnitelmasta poikkeaminen on merkittävä, ja sillä on vaikutusta hankkeen sisältöön, aluehallintovirasto siirtää hakemuksen STM:n käsiteltäväksi. Oikeus poiketa hankkeen sisällöstä, tavoitteista tai aikataulusta tulee aina hakea hakemuksella STM:stä.

3.8.7 Hankkeen tekijänoikeudet

Hankkeiden valtionavustuksella tuotettujen tulosten tekijänoikeudet jäävät STM:lle. Poikkeuksen muodostavat moraaliset tekijänoikeudet, esimerkiksi hankkeessa syntyvän julkaisun yhteydessä on mainittava julkaisun kirjoittaneen henkilön nimi.

3.9 Valtionavustuksen maksatus, selvitys valtionavustuksen käytöstä ja lopullisen valtionavustuksen määrittäminen

3.9.1 Valtionavustuksen maksatus

Valtionavustuksen maksatuksesta huolehtii Lounais-Suomen aluehallintovirasto. Valtionavustus maksetaan hankkeen hallinnoijalle korkeintaan kaksi kertaa vuodessa kustannusten ajoittumisen perusteella (1.1.–30.6. ja 1.7.–31.12). Valtionavustus maksetaan arvonlisäverottomiin kustannuksiin. Valtionavustus tai sen osa maksetaan valtionavustuksen perusteeksi hyväksytyjen, hallinnoijan kirjanpidossa toteutuneiden kustannusten perusteella.

Lainmukaisen kynnysarvon ylittävistä suoramahankinnoista tulee antaa selvitys maksatushakemuksen liitteessä, josta tulee ilmetä myös suoramahankintojen oikeudelliset perusteet.

Hankkeen päättämiseen on varauduttava riittävän ajoissa. Valtionavustuspäätöksessä määritelty viimeinen maksatushakemuksen jättöaika on sitova eikä sen pidentäminen ole mahdollista. Hankkeen toiminnot on suunniteltava niin, että viimeinen maksatus pystytään hoitamaan määritellyssä ajassa.

3.9.2 Selvitys valtionavustuksen käytöstä

Valtionavustusta saaneen kehittämishankkeen päätyttyä hankkeen hallinnoijana toimineen kunnan tai kuntayhtymän tehtävänä on antaa selvitys hankkeesta, sen etenemisestä ja toteuttamisesta sekä kustannuksista STM:lle. Selvityksen perusteella valtionapuviranomainen voi jälkikäteen todeta, että hanke on toteutettu sen mukaan kuin kunta tai kuntayhtymä on valtionavustusta hakiessaan ilmoittanut. Selvitys on tehtävä mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kuuden kuukauden kuluessa hankkeen päättymisestä. Hankkeen vastuuhenkilön tulee allekirjoittaa selvitys. Selvitys toimitetaan Lounais-Suomen aluehallintovirastolle, joka antaa siitä lausuntonsa ja toimittaa sen edelleen STM:öön. Selvitys valtionavustuksen käytöstä annetaan STM:n vahvistamalla lomakkeella, joka on saatavissa STM:n verkkosivuilta (https://stm.fi/valtionavustukset_lomakkeet) sähköisessä muodossa. Selvitykseen on liitettävä lomakkeesta ilmenevät tiedot ja selvitykset. Selvitykseen liitetään tilintarkastajan lausunto avustuksen käytöstä.

3.9.3 Lopullisen valtionavustuksen määrittäminen

STM tekee valtionavustuksen käytöstä saadun selvityksen perusteella päätöksen hankkeen lopullisesta valtionavustuksesta. Hankkeelle alun perin valtionavustuspäätöksellä myönnetyn avustuksen euromäärää ei kuitenkaan voida ylittää, vaikka valtionavustukseen oikeuttavien kustannusten määrä olisi lopulta suurempi kuin alun perin on arvioitu. Kustannukset voivat myös jäädä ennakoitua alhaisemmiksi, jolloin hanke ei voi saada valtionavustusta enempää kuin toteutuneita, valtionavustukseen oikeuttavia kustannuksia vastaavan määrän.

3.10 Hankkeiden työskentely Innokylässä

Innokylän palvelut tarjoavat tukea toimintamallien kehittämiseen, kokeiluun ja arviointiin. Innokylän verkkopalvelussa (www.innokyla.fi) tehtyä työtä voi hyödyntää osana hankkeiden raportointia ja lisäksi tietoa hyödynnetään hankkeiden ulkoisessa arvioinnissa. Kun ratkaisut ja toimintamallit kehitetään ja jaetaan Innokylässä, ne ovat hyödynnettävissä laajemminkin hankkeiden päätyttyä.

Valtionavustushankkeen työskentelystä Innokylässä vastaa hankkeen hallinnoija. Hankkeelta edellytetään vähintään, että:

1. Hanke rekisteröidään Innokylän verkkopalveluun ja liitetään valtionavustushankkeille valmiiksi perustetun kokonaisuuden jäseneksi.
2. Hankkeen käynnistyttyä kirjataan vähintään kehittämistyön tavoitteena olevien toimintamallien ja ratkaisujen perustiedot sekä kehittämistyön aikana tavoiteltavia muutoksia Innokylään. Hankkeen tiedot linkitetään osaksi valtionavustushankkeiden kokonaisuutta. Näin koko hankekokonaisuudessa tehtävä työ on koottu yhteen paikkaan kaikkien nähtäville ja siihen on helppo palata.
3. Hankkeen tuloksena syntyvät toimintamallit kirjataan Innokylään. Innokylässä on työkaluja, jotka ohjaavat kehittämisessä ja toimintamallien kirjaamisessa. On tärkeää sopia etukäteen, että myös hankkeeseen mahdollisesti osallistuvien yksityisten toimijoiden kehittämät toimintamallit kirjataan Innokylään. Innokylän verkkopalvelu tarjoaa hankkeille tukea kehittämistyön kaikissa vaiheissa. Hankkeilla on käytössään Innokylän verkkopalvelun kehittämisen polku, menetelmät sekä toimintamallin kuvaamiseen ohjaavat sisällöt.

Verkkopalvelun käyttöönoton perehdytyksiä järjestetään alueilla sovitusti. Innopajoja voidaan järjestää sovitusti kehittämisen polun eri vaiheissa. Innopajoissa kehittämistyötä tekevät voivat vaihtaa kokemuksia ja ideoita sekä oppia toisiltaan. Innopajojen

järjestämisestä sovitaan alueellisen koordinaation kautta. Innotuutori-koulutus vahvistaa kehittämistyöhön liittyvää osaamista. Koulutuksia voidaan järjestää sovitusti alueella. Koulutusten järjestämisestä sovitaan alueellisen koordinaation kautta. Innovaatiokatsaukset jäsentävät systemaattisesti Innokylään luotuja kehittämissisältöjä jonkin teeman puitteissa, esimerkiksi tietyn toimintamallin sovellusten toimivuus, kehittämistoiminnan trendit, ohjelmakokonaisuuden tuloksellisuus ja asiakasosallisuus kehittämissä.

Innovaatiokatsaukset tehdään yhteistyössä hanketoimijoiden kanssa. Edellytyksenä on, että hankkeissa on tuotettu riittävästi sisältöä Innokylän verkkopalveluun. Tee-
moista ja toteutuksesta sovitaan erikseen. Viestintä uusista tai käyttöön otetuista toimintamalleista on tärkeä osa kehittämistyötä alusta alkaen. Palkintoprosessit ja Innokylän osasto eri tapahtumissa toimivat toimintamallien levittämisen areenana ja kehittämistoimijoiden kohtaamispaikkana. Palkintoprosessit, esim. Terve-Sos -palkinto ja Talentian Hyvä käytäntö -palkinto, ovat hyvä tapa saada työn tuloksille näkyvyyttä. Innokylä tarjoaa hanketoimijoille erilaisia kanavia kehittämistyön aikaiseen osallistavaan viestintään mm. Facebookissa, Twitterissä ja Instagramissa.

Liitteet

löytyvät sähköisessä muodossa osoitteesta <https://stm.fi/vuoden-2021-valtionavustushaut>.

Liite 1. Iäkkäiden laatusuositus

Liite 2. Valtionavustusasetus 13/2020

Liite 3. Valtionavustuksen hakulomake

Liite 4. Hankesuunnitelman mallipohja

Liite 5. Talousarviolaskelma

Liite 6. Hankehakemusten arviointilomake

VANHENTUNUT

Internet: stm.fi/julkaisut

JULKAISUJEN MYYNTI:
julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi

ISSN PDF 1797-9854
ISBN PDF 978-952-00-7169-1